

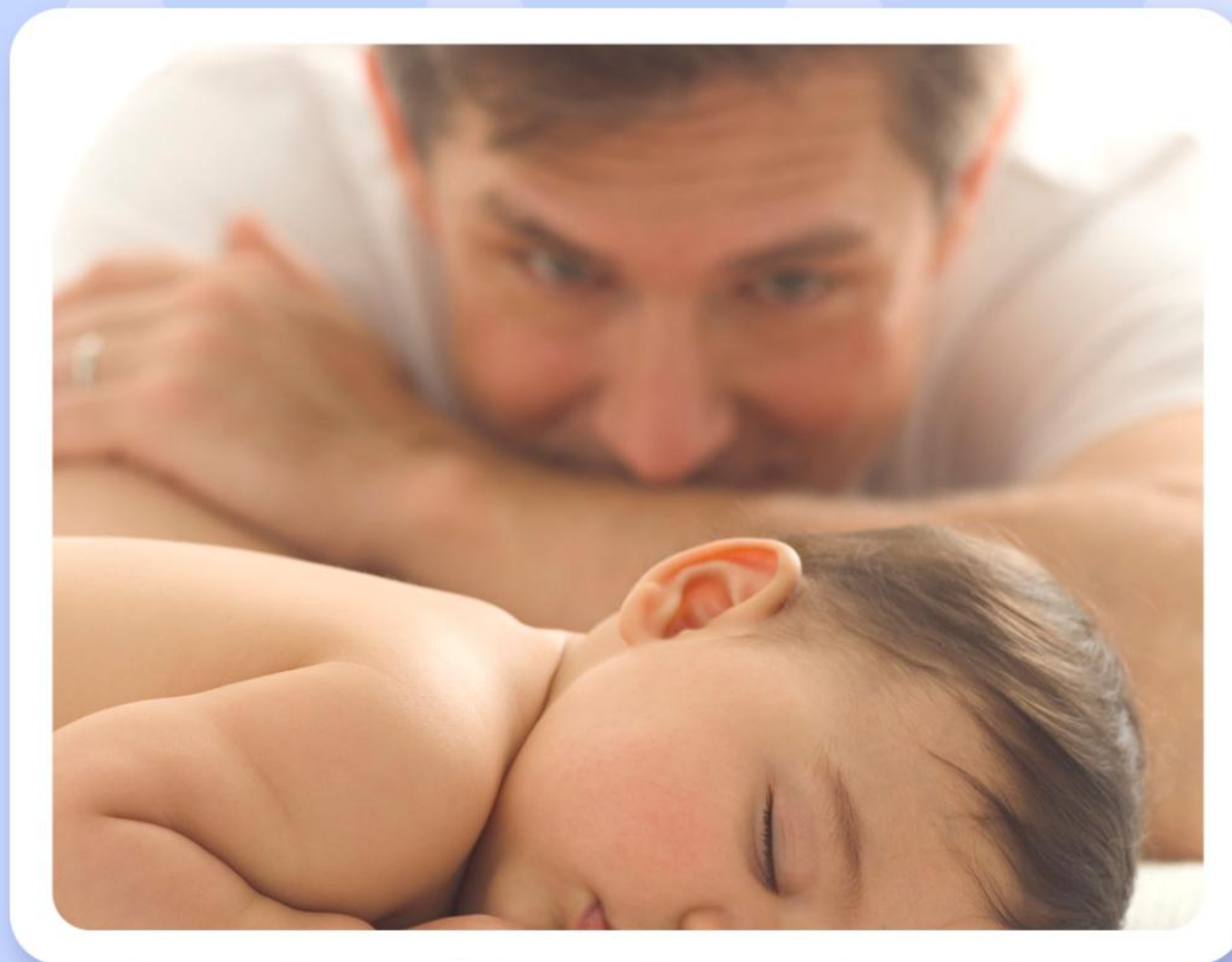

**WCZESNA INTERWENCJA I REHABILITACJA
I WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECKA
BROSZURA INFORMACYJNA DLA RODZICÓW**

Nie zawsze niepełnosprawność dziecka zostaje rozpoznana i zdiagnozowana od razu, przy narodzinach.

Często dziecko wydaje się rozwijać prawidłowo i tylko niektóre elementy jego zachowania budzą niepokój rodzica.

Dlatego tak ważną rolę odgrywa **obserwacja dziecka** przez rodziców, poparta wiedzą na temat prawidłowości jego rozwoju.

NOWORODEK

Najważniejsze na tym etapie są odruchy - zachowania mimowolne, nie sterowane przez świadomość. Pomagają one dziecku przystosować się do nowego otoczenia. Obecność odruchów świadczy o tym, że z mózgiem dziecka wszystko jest w porządku, pracuje tak, jak powinien.

Noworodek lubi ssać.

Maleństwo ssie nie tylko wtedy, gdy jest głodne! To odruch, noworodek będzie więc ssać wszystko, co znajdzie się w jego buzi: smoczek, kołderkę, pieluszkę, a także... twój palec :))

Noworodek szuka piersi.

Gdy delikatnie dotkniesz prawego policzka maleństwa (palcem, brodawką piersiową), odwróci się w tę stronę. Ten odruch pomaga maluszkowi odnaleźć pierś.

Noworodek jest silny.

Gdy dotkniesz kciukiem wewnętrznej strony dłoni dziecka, ono natychmiast zaciśnie na niej swoją rączkę (nawet bardzo mocno!). Robi to jednak nieświadomie. Gdy coś odwróci jego uwagę, puści twój palec.

Gwałtownie reaguje na ostre, głośne dźwięki – krzyczy, rozrzuca na bok rączki i nóżki (tzw. odruch Moro).
Reaguje na ostre światło.

Obecność odruchów świadczy o tym, że z mózgiem dziecka wszystko jest w porządku, pracuje tak, jak powinien :)

Po ukończeniu pierwszego miesiąca twoje dziecko powinno umieć:

- zatrzymywać wzrok na twojej twarzy;
- leżąc na brzuchu, podnieść na krótko głowę.

NIEPOKOJĄCE OBJAWY W OKRESIE NOWORODKOWYM:

- długo utrzymujący się płacz;
- trudności w ssaniu i połykaniu, uporczywe ulewanie pokarmu lub częste wymioty;
- drżenia mięśniowe, nadmierna wiotkość lub też wzmożone napięcie mięśni dziecka, uporczywie zaciśnięte piąstki ze schowanym kciukiem.

NIEMOWLĘ

Pierwszy rok życia to okres intensywnych zmian.
Rozwój dziecka następuje bardzo szybko.

W DRUGIM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- opanowuje ruchy mięśni szyi, tułowia i barków, leżąc na brzuszku;
- potrafi unieść lekko główkę i trzymać ją uniesioną przez ok. 10 sek.;
- zaczyna wodzić wzrokiem za przesuwanym kolorowym przedmiotem;
- nadśluchuje i na moment zatrzymuje spojrzenie lub ruch;
- po raz pierwszy lekko się uśmiecha;
- wydaje gruchające dźwięki przypominające samogłoski "a" lub "e".

W TRZECIM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- leżąc na brzuszku potrafi utrzymać uniesioną główkę przez ok. 1 min.;
- podniesione do pozycji siedzącej nieco lepiej utrzymuje głowę;
- zgina nogi przy oparciu ich o podłoże;
- próbuje trzymać i poruszać daną mu do ręki grzechotką;
- wodzi oczami za grzechotką;
- reaguje silnym ożywieniem na twarz ludzką, na głos odpowiada głosem;
- uśmiecha się i grucha spontanicznie.

W CZWARTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- położone na brzuszku unosi głowę i klatkę piersiową, opierając się na przedramionach;
- uniesione w górę nie podpira się już nogami, podkurcza je;
- śmieje się radośnie i odpowiada na zaczepki;
- bawi się rączkami;
- celowo wyciąga rączkę, a czasem obie rączki do grzechotki, jednocześnie otwiera buzię w której chce ulokować zabawkę;
- nie potrafi trzymać dwóch przedmiotów jednocześnie;
- wydaje głoski "w", "f", "th", "s".

W PIĄTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi już obracać się z pleców na boki;

- leżąc na plecach, potrafi wygiąć kręgosłup i zrobić "mostek" wsparte na główce i nóżkach;

- leżąc na brzuszku potrafi opierać się na dłoniach, czasami ciężar ciała utrzymuje na jednej rączce;

- sięga po grzechotkę dwiema rączkami jednocześnie, trąca ją, ale nie potrafi chwycić;

- zauważa coraz subtelniejsze dźwięki, radośnie reaguje na znajome dźwięki, odróżnia surowy ton od łagodnego;

- ćwiczy opanowane dotychczas dźwięki w różnych kombinacjach, pojawiają się sylaby: "a", "ghee", "ra", "de";

- umie podciągane za ręce usiąść;

- poznaje siebie w lustrze;

- bawi się zabawkami.

W SZÓSTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- próbuje samodzielnie siedzieć, dobrze kontroluje proste trzymanie głowy, ale nie potrafi samo przejść z pozycji leżącej do siedzenia;
- potrafi już przekręcać się z brzucha na plecy i odwrotnie;
- chwytą małe przedmioty całą powierzchnią dłoni i przekłada je z ręki do ręki;
- odwraca głowę w kierunku np. szeleszczącego papieru;
- odróżnia osoby znajome od obcych;
- wyraźnie gaworzy, tworzy rytmiczne łańcuchy sylabowe.

W SIÓDMYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi obrócić się z pleców na brzuch i potrafi samodzielnie siedzieć;
- bawi się nóżkami;
- podtrzymywane pod paszkami podskakuje z wielką radością - "sprężynuje";
- potrafi trzymać jednocześnie dwa przedmioty w dwu rączkach, trzymany przedmiot potrafi precyzyjnie obracać w rączkach;
- szuka wzrokiem przedmiotu, który mu upadł (dawniej brało nowy);
- dużo gaworzy, zmienia głośność i intonację.

W ÓSMYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- obraca się wokół własnej osi;
- odciąga się do siadania, gdy traci równowagę w pozycji siedzącej, podpira się rączkami;
- sprężynuje jak w 7 miesiącu życia;
- potrafi wyraźnie szeptać;
- sprawnie obraca i manipuluje przedmiotem trzymanym w dłoniach;
- łatwiej koncentruje się, śledzi zjawiska w bezpośrednim otoczeniu;
- komunikuje się za pomocą gestów mających stałe znaczenie, np. wyciąga rączki, gdy chce by je wziąć na ręce.

W DZIEWIĄTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- próbuje pełzać oparte na przedramionach lub rączkach;
- samodzielnie siada z leżenia na boku lub podczas raczkowania, siedzi ok. 1 min.;
- stoi trzymane za rączki;
- celowo upuszcza przedmiot, wyjmuje mniejsze naczynia z większych;
- wykazuje wzrost zainteresowania cichymi dźwiękami, kojarzy dźwięki będące słowami z ich znaczeniem;
- jest bardziej aktywne w zabawie;
- powtarza dwa razy tę samą sylabę, np. "ma-ma".

W DZIESIĄTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- samo siada z wyprostowanymi nogami i plecami;
- kołysze się oparte na dłoniach i kolanach;
- próbuje wspinać się po meblach i przytrzymując się stoi;
- czyni postępy w koordynacji obu rąk, np. małe przedmioty wkłada do pojemnika trzymanego w drugiej ręczce;
- pewne czynności zaczyna wykonywać nie tylko dla płynącej z nich przyjemności, ale także dla uzyskania aprobaty dorosłych;

- zaczyna rozumieć mowę, kojarzyć przedmioty, osoby i czynności z ich nazwą;
- zapytane szuka znajomej osoby, przedmiotu, wykonuje proste polecenia;
- staje samo trzymając się;

W JEDENASTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi siedzieć dobrze utrzymując równowagę;
- zaczyna raczkować swobodnie koordynując ruchy rąk i nóg;
- chodzi bokiem przytrzymując się mebli, trzymane za rączki chodzi także w przód;

- potrafi precyzyjnie i pewnie chwycić drobny przedmiot;
- znajduje ukryty przedmiot, używa jednego przedmiotu jako narzędzia do osiągnięcia innego;
- samodzielnie je herbatniki, pije z filiżanki;

- potrafi długo skupić uwagę na jednym przedmiocie czy czynności;
- rozumie zakazy, ale na ogół ich nie zapamiętuje i nie stosuje się do nich.

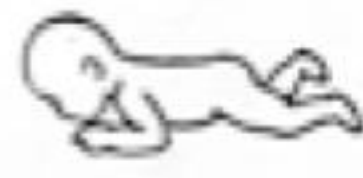
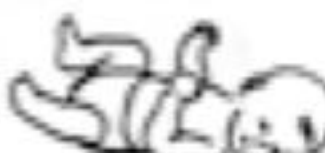
W DWUNASTYM MIESIĄCU ŻYCIA DZIECKO:

- przyjmuje pozycję pionową i podejmuje próby samodzielnego stania;
- stawia pierwsze niepewne kroki;
- podaje przedmiot do ręki, precyzyjnie wkłada i wyjmuje z pojemnika przez wąski otwór małe przedmioty;
- łatwo się rozprasza, bywa przekorne, lubi być samodzielne;
- wypowiada pierwsze proste słowa, rozumie ich sens.

PSYCHOMOTORYCZNY ROZWÓJ NIEMOWLĘCIA

opracowany na podstawie Monachijskiej Funkcjonalnej Diagnostyki Rozwojowej wg Theodora Hellbrügge

	WIEK RACZKOWANIA	WIEK SIADANIA	WIEK CHODZENIA	WIEK CHWYTANIA	WIEK ROZWOJU PERCEPCJI	WIEK ROZWOJU MOWY
Koniec 12. miesiąca						Pierwsze sensowne słowo
Koniec 11. miesiąca						Naśladuje dźwięki (np. wibrację warg)
Koniec 10. miesiąca						Dialog: naśladuje znane sylaby
Koniec 9. miesiąca						Podwajanie sylab (ga-ga etc.)
Koniec 8. miesiąca						Szeptanie (cicho wymawiane głoski)
Koniec 7. miesiąca						Gaworzenie — wyraźne sylaby o zmiennej sile dźwięku i wysokości tonu
Koniec 6. miesiąca						Rytmiczne ciągi sylabowe
Koniec 5. miesiąca						
Koniec 4. miesiąca						Głoski szczelinowe (podobne do w) głoski wargowe (m, b)
Koniec 3. miesiąca						Łańcuchy głóski „rrrrr”
Koniec 2. miesiąca						Głoski gardłowe e-eche, ek-che, e-rrhe
Koniec 1. miesiąca					Samogłoski pomiędzy a, e, ehe, he	
Noworodek						Krzyk przy odczuciach niezadowolenia

NIEPOKOJĄCE OBJAWY W WIEKU NIEMOWLĘCYM:

- nieprawidłowe lub opóźnione nabywanie umiejętności ruchowych;
- nieprawidłowe wzorce ułożeniowe (dziecko prostuje się odginając głowę do tyłu - wzmożone napięcie mięśni grzbietu, krzyżuje kończyny dolne);

NIEPOKOJĄCE OBJAWY W WIEKU NIEMOWLĘCYM (C.D.)

- duży niepokój dziecka;
- zaburzenia rytmów biologicznych;
- zaburzenia w rozwoju kontaktów społecznych;
- brak zainteresowania zabawkami;
- stereotypowe ruchy rąk u dziecka w wieku ponad 6 miesięcy;
- trudności w karmieniu;
- mała ruchliwość spontaniczna przy jednoczesnej nadmiernej wrażliwości na bodźce;

OKRES PONIEMOWLĘCY (WCZESNODZIECIĘCY)

Wiek poniemowlęcy jest dla dziecka nowym etapem zdobywania doświadczeń i coraz to nowych wyzwań. Dziecko zaczyna być inicjatorem kontaktów społecznych.

DO PIĘTNASTEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

- stoi samo przez dłuższy czas;
- wstaje samo bez trzymania się podpory;
- chodzi, samo pije z kubeczka;
- używa około 5 słów;
- naśladuje dźwięki (umie powiedzieć, jakie odgłosy wydają niektóre zwierzęta);
- ciągnie za sobą zabawki na sznurku;
- rozumie i słucha zakazu „nie wolno”.

DO OSIEMNASTEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi schylić się, aby podnieść przedmiot;
- staje na palcach trzymając się mebli;
- biega, wdrapuje się na niskie przedmioty;
- używa około 10 słów;
- bazgrze samorzutnie po papierze;
- je samodzielnie łyżeczką (rozlewając);

DO DWUDZIESTEGO PIERWSZEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

- chodzi po schodach trzymając się poręczy jedną ręką;
- buduje zdania złożone z 2-3 słów;
- bawi się autem imitując jego odgłosy;

- bawiąc się pieskiem naśladuje szczekanie (hau-hau);
- samo prosi o posadzenie na nocnik;
- potrafi włożyć skarpetkę lub bucik.

DO DWUDZIESTEGO DRUGIEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi kopać piłkę nie przewracając się;
- chodzi po schodach bez trzymania się poręczy;
- chodzi na palcach;
- trzyma ołówek lub kredkę w palcach (nie w garści);
- zaczyna odmieniać według przypadków i czasów;
- prowadzi zabawy naśladowcze (wozi misia, układa lalę do snu);
- bawi się wśród dzieci, jednak bardziej obok nich niż z nimi.

DO TRZYDZIESTEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

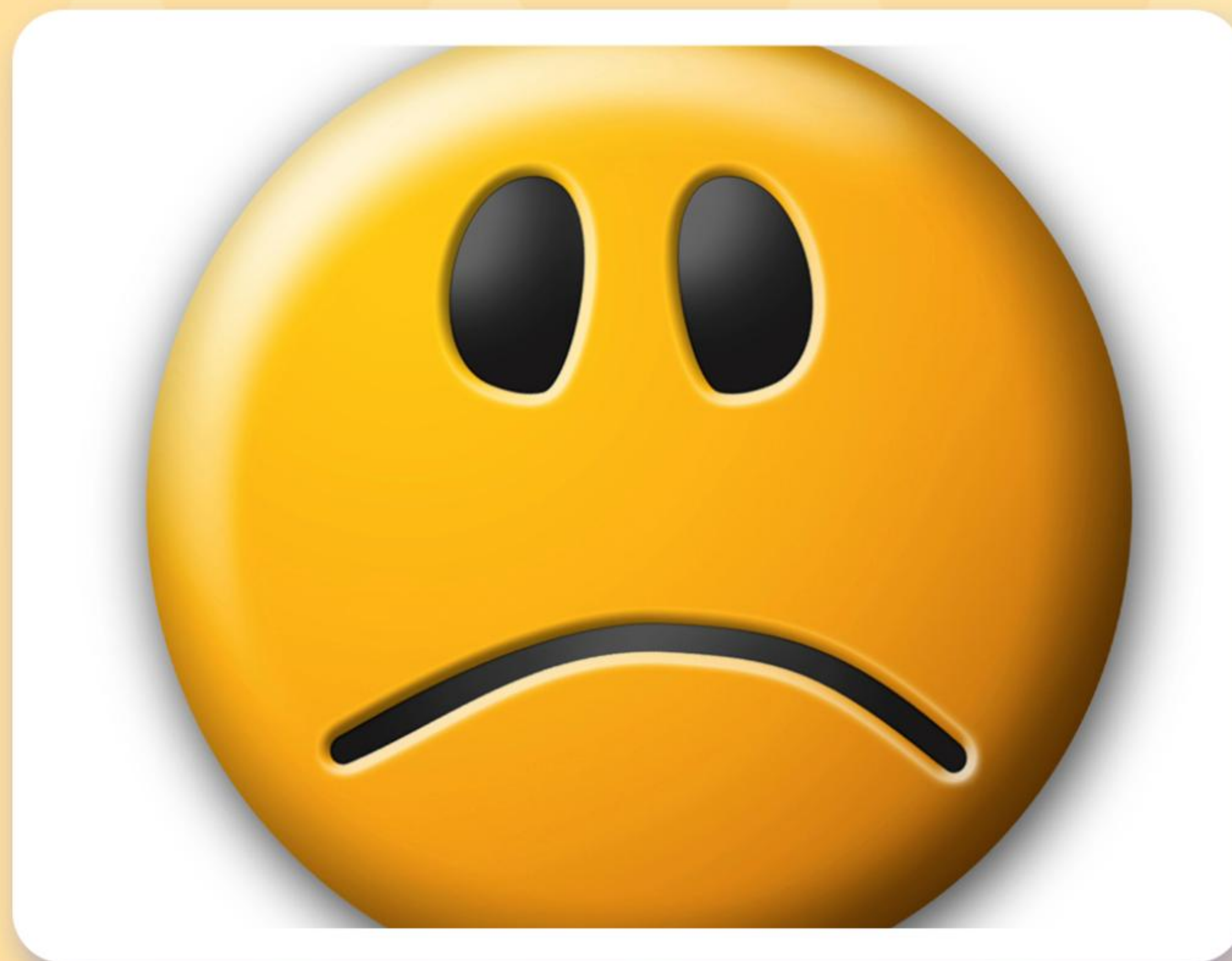
- chodzi po schodach stawiając nóżki na przemian (bez trzymania się poręczy);
- potrafi nawlec na sznurek duże korale;
- rozpina i zapina guziki;
- potrafi powiedzieć krótki wierszyk;
- nazywa osoby i przedmioty przedstawione na obrazku;
- je łyżką nie oblewając się.

DO TRZYDZIESTEGO SZÓSTEGO MIESIĄCA ŻYCIA DZIECKO:

- potrafi stanąć na jednej nodze;
- przeskakuje przez sznurek umieszczony na wysokości 5 cm od podłogi;
- lepi z plasteliny np. węża, kulkę;
- nazywa czynności i relacje przedstawione na obrazku;
- bawi się w lekarza, w mamę (zabawy w role);
- zaczyna wchodzić w interakcje z innymi dziećmi podczas zabawy.

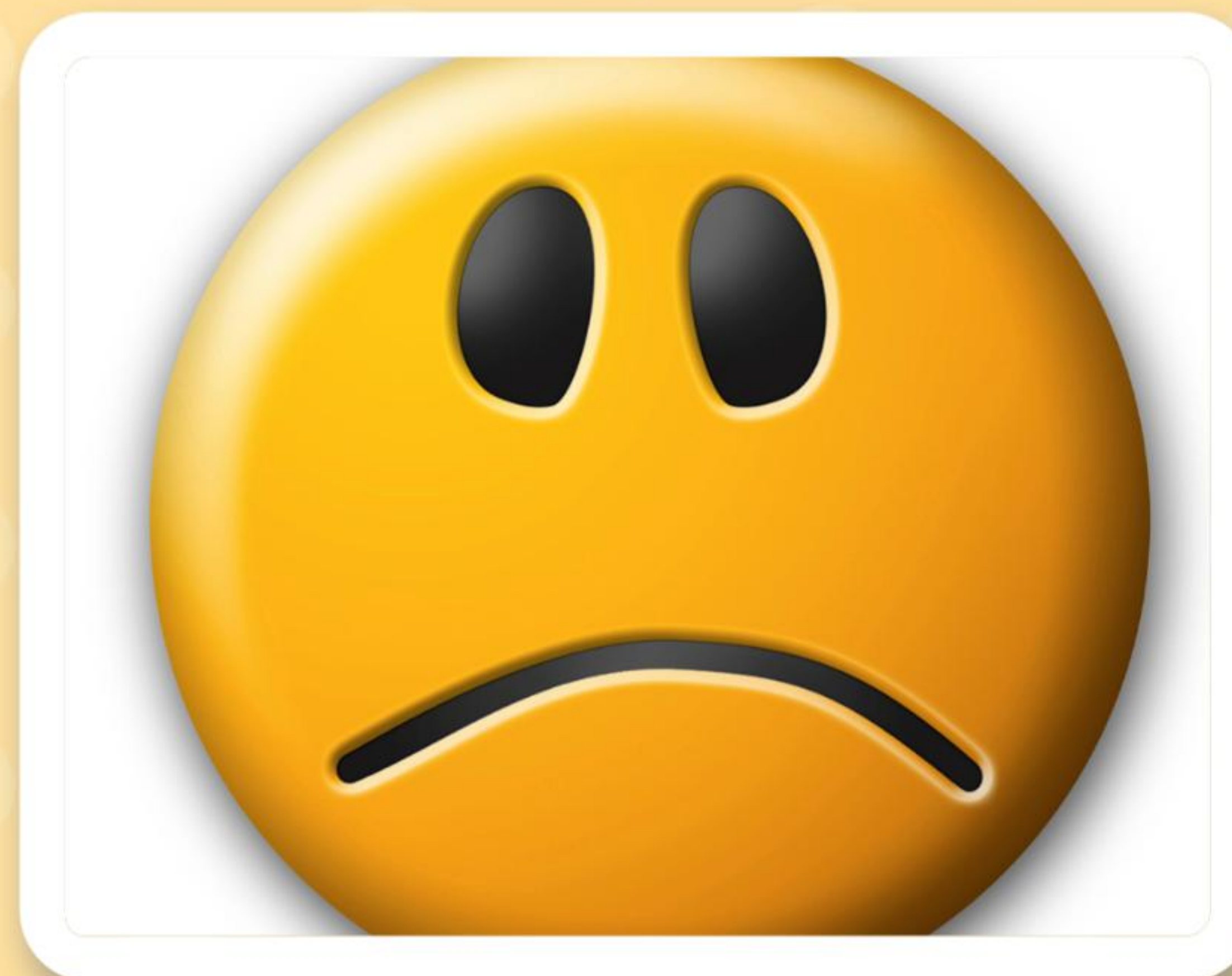

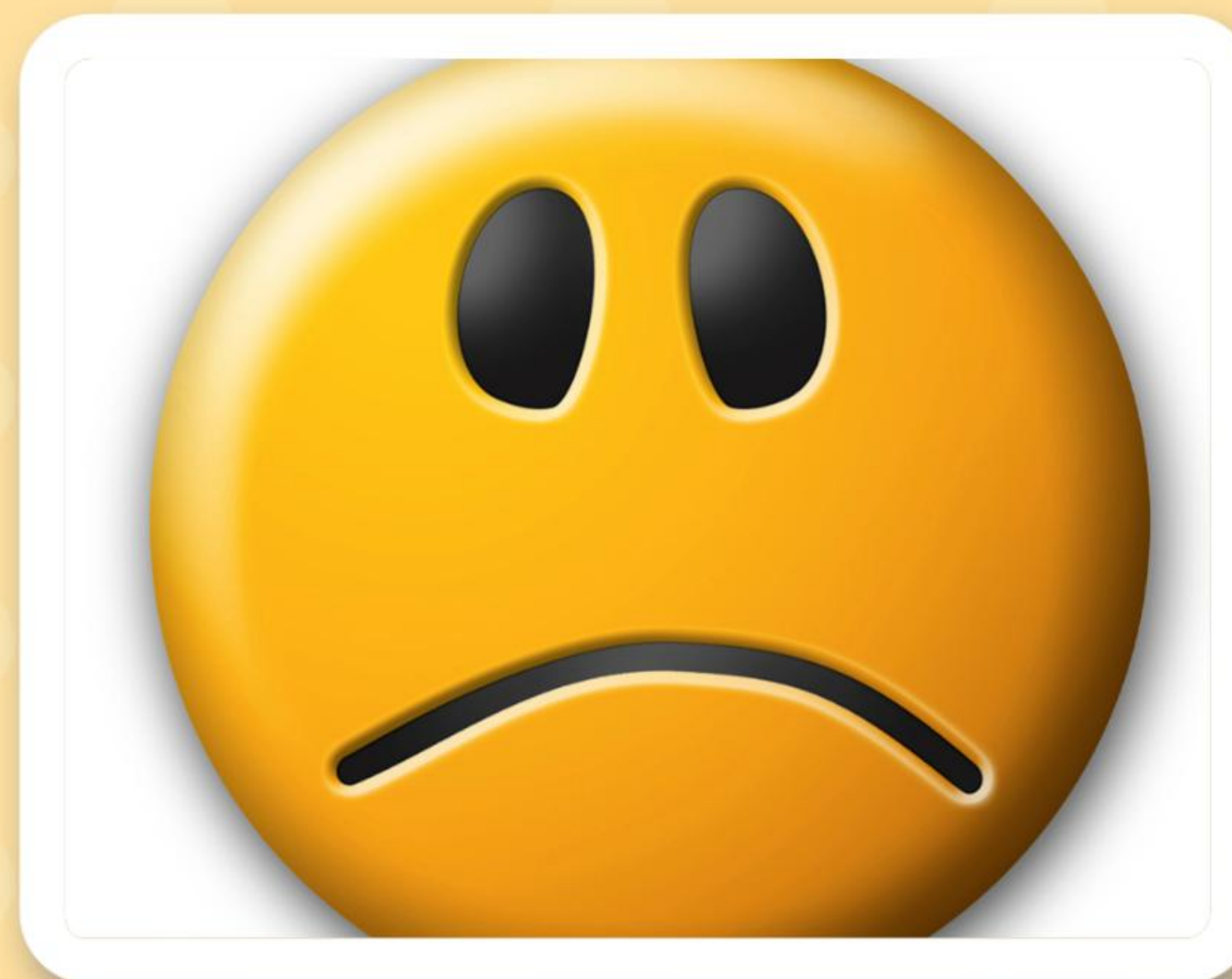
NIEPOKOJĄCE OBJAWY W OKRESIE WCZESNODZIECIĘCYM :

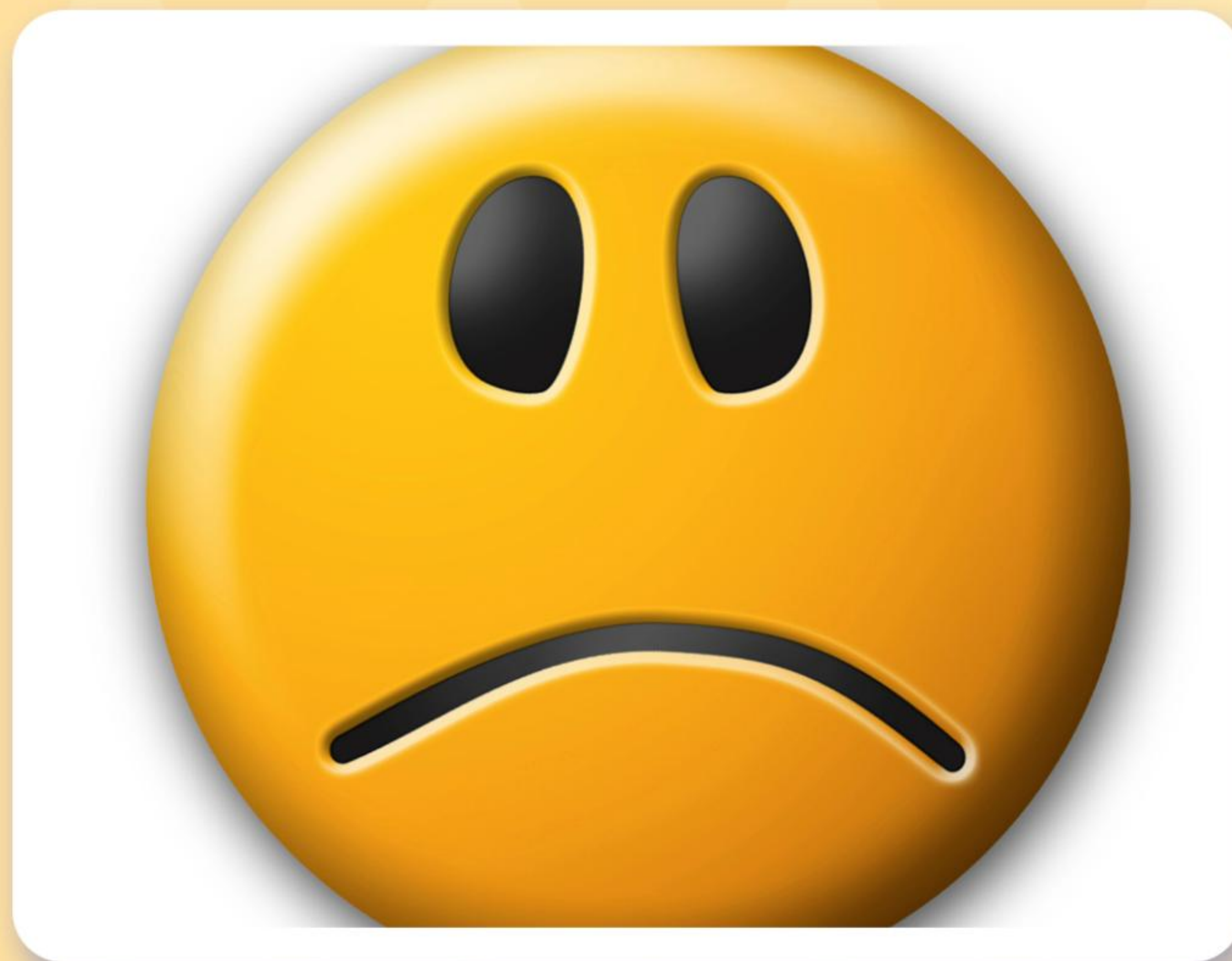
- nie chwyta przedmiotów chwytem "pęsetkowym";
- nie naśladuje prostych gestów i zachowań osób dorosłych;

- nie bawi się zabawkami zgodnie z ich przeznaczeniem (po demonstracji);
- nie pokazuje co chce;
- nie przychodzi na wołanie;

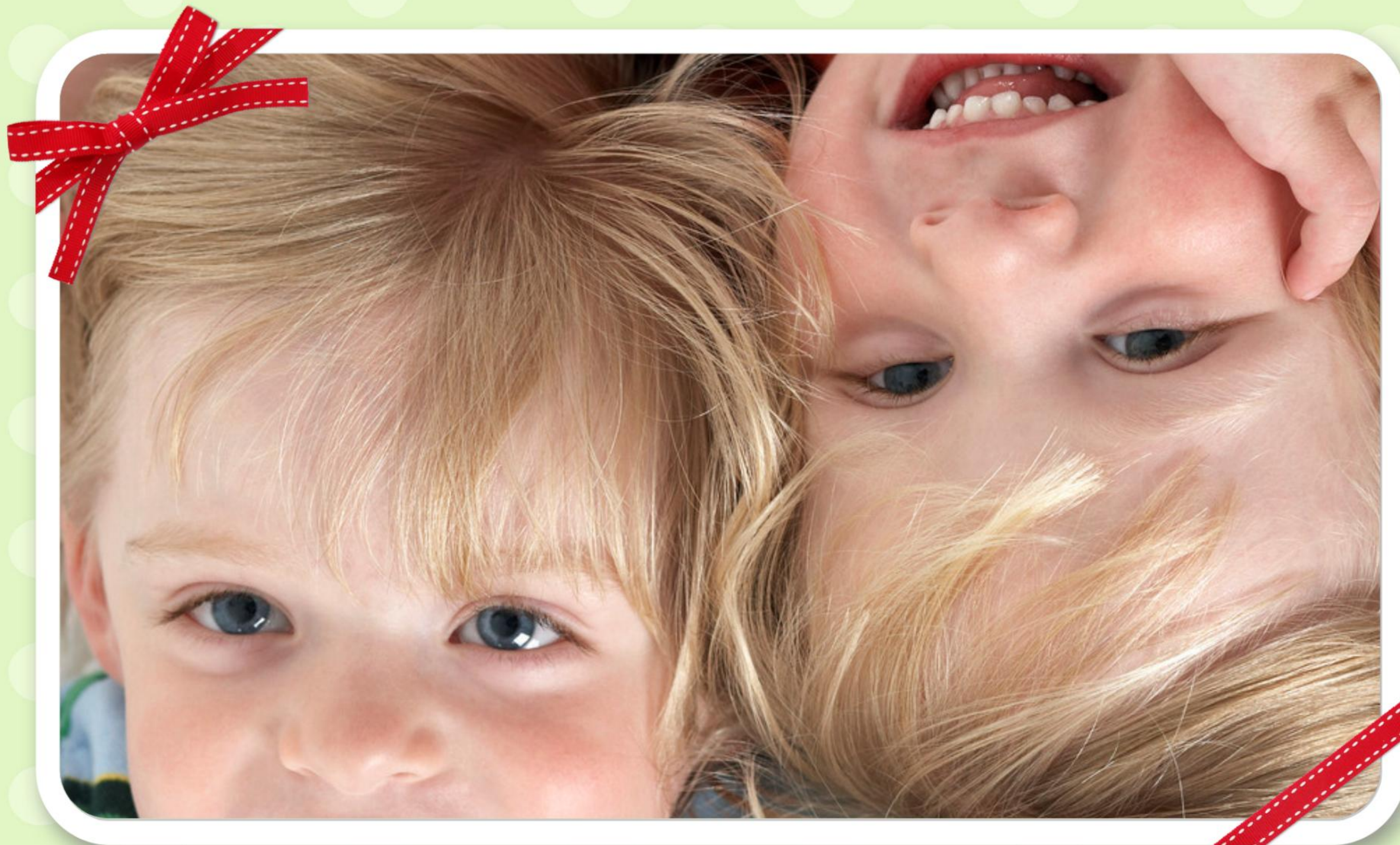
- długotrwale stereotypowo kiwa się;
- nie wyciąga rąk do osób dorosłych;
- nie bawi się w proste zabawy tematyczne;

NIEPOKOJĄCE OBJAWY W OKRESIE WCZESNODZIECIĘCYM (C.D.):

- nie dostosowuje swojej pozycji ciała do osoby dorosłej;
- ma kilkusekundowe objawy "zapatrzenia się";
- jest nadmiernie spokojne i nie zgłasza swoich potrzeb lub przeciwnie jest w bezustannym ruchu.

DZIECKO W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Wiek przedszkolny to dla dziecka czas intensywnego rozwoju ruchowego, umysłowego, emocjonalnego i społecznego. Charakterystyczne dla tego okresu są intensywny rozwój sprawności motorycznych, znaczące osiągnięcia w rozwoju orientacji w przestrzeni, postępy w myśleniu opartym na wyobrażeniach, tworzenie się umysłowej reprezentacji oraz zmiany w kontaktach z rówieśnikami.

W WIEKU CZTERECH LAT DZIECKO:

- nabiera zwinności;
- staje się wrażliwsze na muzyczne rytmy lubi tańczyć;
- odczuwa chęć podobania się;
- pragnie skupiać na sobie uwagę;
- lubi przeciwstawiać się wszelkim poleceniom które do tej pory wykonywało grzecznie i dokładnie;
- rozwijają formy współpracy i zabawy;
- w czasie jedzenia korzysta z widelca i noża (do przysuwania potraw, smarowania pieczywa, a nie krojenia);

- ubiera się i rozbiera przy niewielkiej pomocy z zewnątrz;
- samodzielnie korzysta z toalety;
- zna około 1500 słów, kilka kolorów;
- zadaje mnóstwo pytań;
- może mieć napady złości;

- bawi się w grupie;
- zaczyna się interesować różnicami płci;
- układa puzzle do 10 kawałków;
- ubiera i rozbiera się samodzielnie.

W WIEKU PIĘCIU LAT DZIECKO:

- staje się pogodzone z sobą, spokojne, przyjacielskie;
- łączy zabawę z doświadczaniem, poszukiwaniem, ze sztuką, z pracą;
- jest bardzo sprawne fizycznie;

- mówi poprawnie i płynnie;
- umie coraz lepiej operować liczbami i literkami;
- potrafi policzyć do dziesięciu oraz napisać liczby od 1 do 5;
- umie napisać swoje imię;

- rozumie emocje własne i innych osób;
- rozumie stawiane mu wymagania i stara się im sprostać, by otrzymać pochwałę lub nagrodę;
- chętnie naśladuje dorosłych;

W WIEKU SZEŚCIU LAT DZIECKO:

- często ulega skrajnym emocjom;
- chce być najlepszy, najszybszy, najsilniejszy, najmądrzejszy, ..naj..naj..;
- może mieć kłopot z współdziałaniem z rówieśnikami ze względu na potrzebę rywalizacji i zwyciężania;

W WIEKU SZEŚCIU LAT DZIECKO (C.D):

- boi się samotności, ciemności, duchów, burzy, ognia, itp.;
- jest hałaśliwy, żywiołowy, pełne energii;
- nie boi się ryzyka, kompletnie nie myśli o niebezpieczeństwie;
- dobrze rysuje i maluje, może mieć trudności z pisanem;
- biega, skacze, wspina się;
- zapamiętuje wierszyki, piosenki;
- używa ok. 4 tys.słów;
- rozpoznaje i zapamiętuje dźwięki;

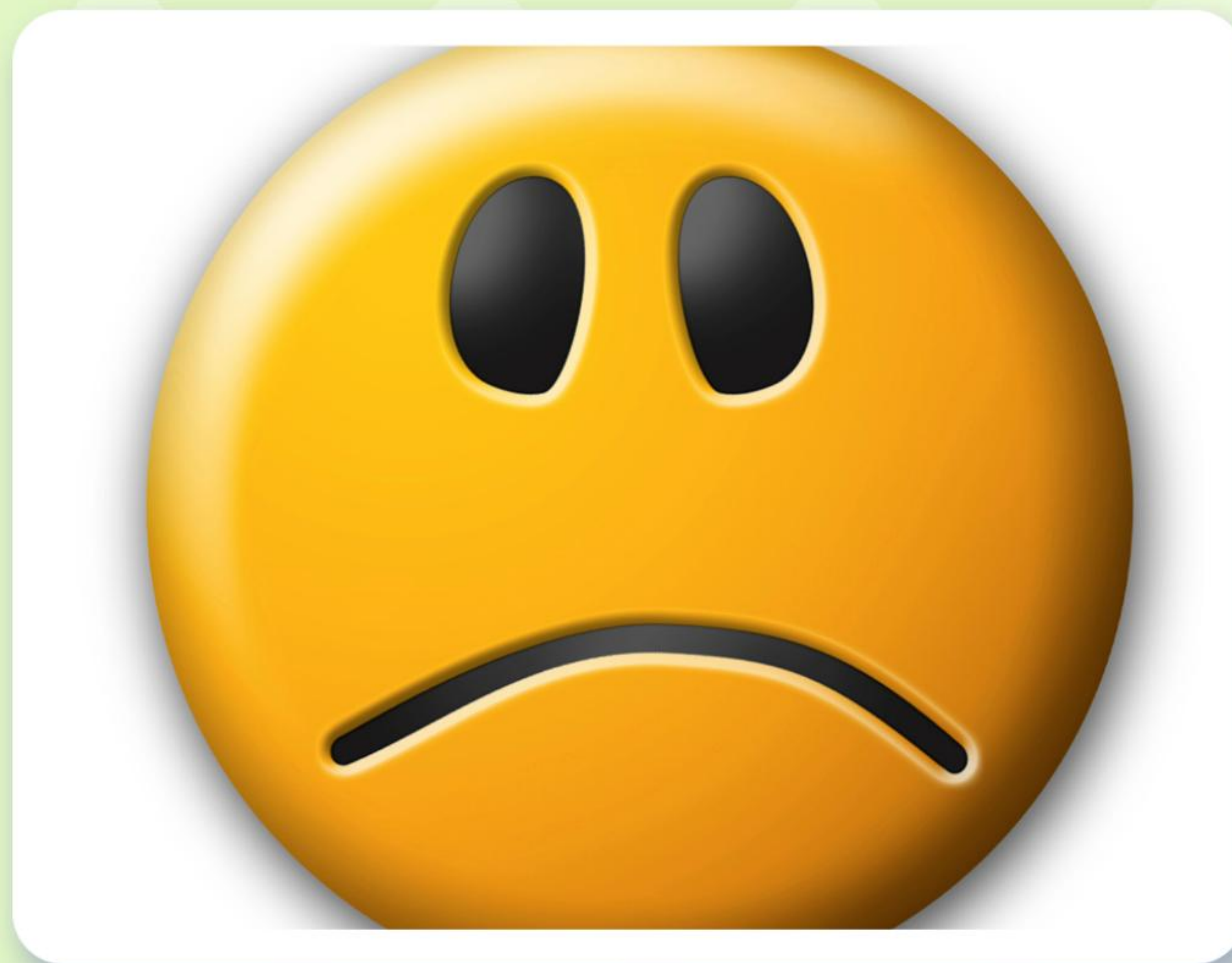

- podejmuje samodzielnie decyzje;
- rozumie pojęcie czasu, przestrzeni, koloru, liczb;
- zna dni tygodnia, nazwy miesięcy, pory roku;
- potrafi się skupić na ok. 15 min;
- nie ma podzielności uwagi;

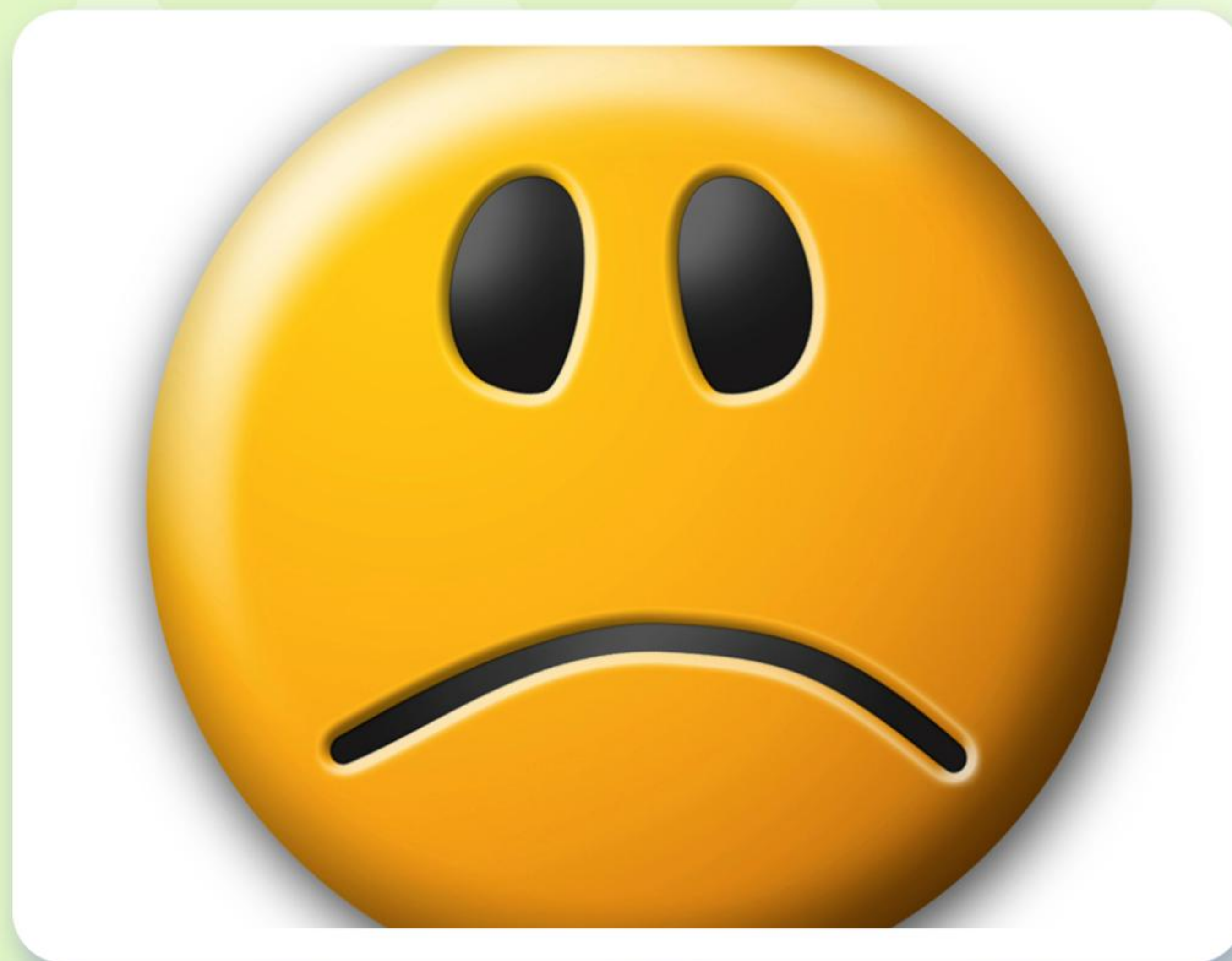
- swobodnie prowadzi rozmowy;
- próbuje uzasadniać swoje decyzje;
- interesuje się przyrodą i jej zjawiskami;

NIEPOKOJĄCE OBJAWY W OKRESIE PRZEDSZKOLNYM:

- opóźnienie lub niewłaściwe używanie języka;
- ograniczone umiejętności zabawy;
- uporczywe wykonywanie pewnych czynności;

- przywiązanie do schematów zachowania;
- echolalia (automatyczne i bezsensowne powtarzanie słów i dźwięków").

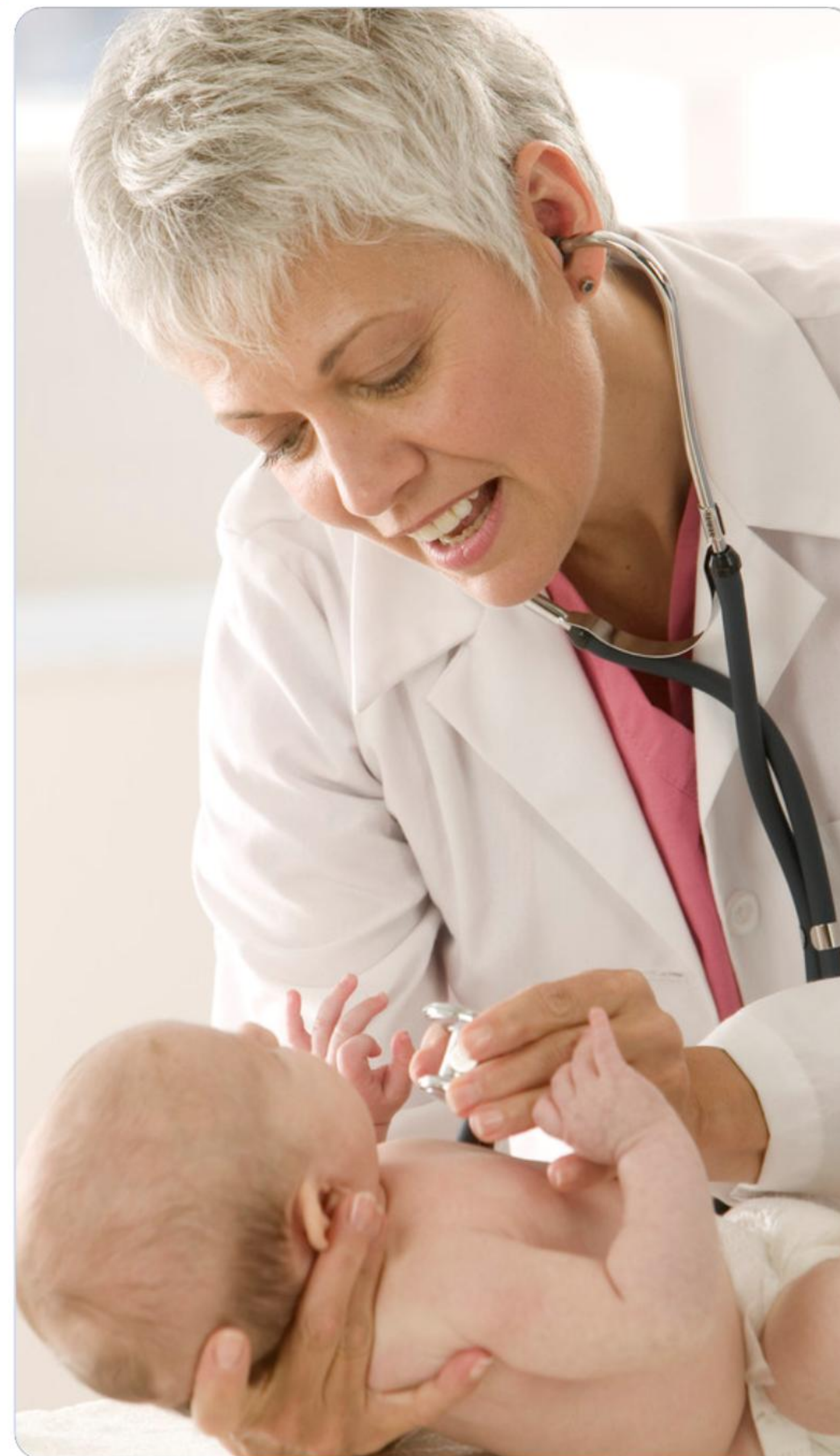
Należy pamiętać, iż rozwój każdego dziecka przebiega bardzo indywidualnie i jest zróżnicowany, dlatego nie powinno się porównywać własnych pociech z innymi, a podane kryteria traktować orientacyjnie.

Dobra znajomość podstawowych etapów rozwojowych ułatwia rodzicom spostrzeżenie nieprawidłowości. Nawet niewielkie odchylenia od normy należy zgłaszać lekarzowi i w razie potrzeby starać się je wyrównywać.

Wczesne rozpoznanie
niepełnosprawności i wdrożenie
postępowania terapeutycznego
daje szansę na **pełną normalizację
rozwoju** lub **ograniczenie
skutków** choroby.

Wczesna diagnostyka może
w istotny sposób pomóc
w ukierunkowaniu dalszego
postępowania terapeutycznego.

Jeżeli obserwujesz u swojego dziecka niepokojące objawy, **NIE CZEKAJ**, zgłoś się natychmiast do lekarza rodzinnego lub pielęgniarki środowiskowej.

POPROŚ O SKIEROWANIE do placówki w Twojej okolicy, zajmującej się pomocą małym dzieciom (Ośrodka Wczesnej Interwencji, Poradni Rehabilitacyjnej, Specjalistycznych Centrów).

Ważne jest, aby w takim ośrodku pracował **zespół specjalistów**: lekarz (pediatra, specjalista rehabilitacji medycznej, neurolog dziecięcy lub psychiatra dziecięcy), psycholog, fizjoterapeuta, logopeda, pedagog.

Jednym z takich ośrodków jest
**Specjalistyczne Centrum
Diagnozy, Terapii i
Rehabilitacji Dziecięcej
"Tęcza"**

zawiadywane przez Stowarzyszenie
Pomocy Dzieciom i Młodzieży
Niepełnosprawnej Ruchowo "Tęcza"

**U NAS OTRZYMASZ
NIEZBĘDĄ POMOC!**

al. Bohaterów Warszawy 27B
70-340 Szczecin

Kontakt telefoniczny:

tel./fax **(0 91) 484 30 72**

tel. kom. 0 500 009 865

E-mail: tecza@tecza.org.pl

www.tecza.org.pl

Folder powstał przy okazji realizacji kampanii informacyjno-promocyjnej współfinansowanej ze środków Urzędu Miasta Szczecin oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego